

STUDIUL EMPIRIC PRIVIND DEZVOLTAREA INTELIGENȚEI SOCIALE LA ADOLESCENȚI

Iurie MALAI, lector universitar

Inga PLATON, drd

Summary

This article describes the results of experimental-formative study regarding the social intelligence development during early adolescence, which was performed to understand in terms of adaptability and functionality, in the context of contemporary, the human behavior. The main objective of this research aims to develop and operationalize social intelligence in the target group until the clarification of social intelligence and personality factors dynamic.

Inteligența socială redefiniște imaginea despre lume și om. În urma studiilor efectuate în întreaga lume, s-a stabilit că factorul principal a succesului în viața și activitatea omului este inteligența socială. Cu cât e mai înalt nivelul acesteia, cu atât mai mari sânt șansele individului de a ocupa poziții mai avantajoase în mediul social.

Între 1920 și 1990, interesul cercetătorilor pentru inteligența socială a fluctuat și a fost caracterizat de diferite abordări. Definițiile inteligenței sociale au inclus capacitatea de relaționare – Mosst R.A. și Hunt T. (1927), Hunt (1928), Wechsler D. (1958); cunoștințele interpersonale – Strang R. (1930); înțelegerea stărilor și trăsăturilor altor persoane – Vernon P.E. (1933); aptitudinea de a evalua corect sentimentele, dispozițiile și motivațiile altora Wedeck J. (1947); funcționarea socială eficientă – Ford M.E. Tisak M.S. (1983); aptitudine de a decoda indicii nonverbale – de Barners M.L. și Sternberg R. J. (1989); și empatie – de Marlowe H.A. (1986) [10;14;12;13;15; 4; 2; 8]. Atât cercetătorii occidentali, cât și savanții ruși – M.I. Bobneva M.I. (1978), Emelianov I.N. (1985) au viziunea că inteligența socială se dezvoltă în mediul social [16; 17].

În opinia noastră, anume perioada adolescentină este cea mai sensibilă la elaborarea unor noi stiluri de interacțiune cu sine însuși și

cu societatea. În această perioadă adolescentul conștientizează și își face loc în interacțiunile și în relațiile sociale extinse. Astfel, este de menționat că adaptarea la diferite sisteme de relații reciproce, caracterul adecvat al înțelegerii procesului de comunicare și comportamentului persoanei sunt determinate de inteligența socială – o capacitate mentală specială, iar dezvoltarea și formarea acestei capacități la vârsta adolescenței reprezintă un factor important în formarea personalității adolescentului [18].

În acest context, am inițiat un studiu privind dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie. Obiectivul principal al acestei cercetări vizează dezvoltarea și operaționalizarea inteligenței sociale în grupul țintă până la o clarificare a dinamicii inteligenței sociale și a factorilor de personalitate.

Prin urmare, experimentul de constatare ne-a permis:

1. să stabilim existența unor niveluri diferite de inteligență socială în adolescența timpurie;
2. să identificăm factorii de personalitate care interacționează cu inteligența socială în adolescența timpurie;
3. să evidențiem existența unor diferențe la nivelul factorilor de personalitate între subiecții cu nivel înalt și scăzut al inteligenței sociale.

În cadrul experimentului formativ ne-am propus să dezvoltăm nivelul: inteligența socială care determină caracterul adecvat al înțelegerii capacității de cunoaștere comportamentală și comunicațională în procesul de formare și stabilire a personalității adolescentului.

Scopul intervenției psihosociale este de a utiliza modalități optime de formare și dezvoltare a competențelor de inteligență socială în adolescența timpurie, dar și a factorilor de personalitate care vor asigura performanțe comportamentale de interacțiune socială eficientă în această perioadă.

Ipoteza pentru acest compartiment al cercetării, este:

1. inteligența socială în adolescența timpurie poate fi dezvoltată prin intermediul intervenției psihosociale;

2. concomitent cu dezvoltarea inteligenței sociale pot fi dezvoltați și factorii de personalitate care facilitează interacțiunile sociale.

Obiectivele de cercetare la etapa experimentului formativ sunt:

1. elaborarea și implementarea programului de intervenție psihosocială;

2. analiza statistică a dezvoltării competențelor de inteligență socială a adolescenților la etapa test/retest;

3. interpretarea psihologică a rezultatelor obținute în urma experimentului de formare;

4. identificarea efectului trainingului de dezvoltare a inteligenței sociale asupra profilului de personalitate al adolescenților.

Așa cum programul de intervenție psihosocială se bazează pe rezultatele obținute în experimentul de constatare, deducem că o parte din adolescenți prezintă un nivel de dezvoltare a inteligenței sociale scăzut. Ținând cont de faptul că această vârstă este cea mai sensibilă în recepționarea competențelor de ordin interrelațional, comunicațional și comportamental, programul formativ a cuprins exerciții interactiv-practice pentru a favoriza dezvoltarea competențelor ce țin de inteligența socială, și anume: sensibilitate socială, intuiție socială, conștiință socială (empatia primară, precizia empatică, ascultare, cogniție socială), dezinvoltura socială sau managementul relațiilor (sincronie, imagine de sine, influență, preocupare) Goleman D. (2007); simțul situației, prezența, autenticitatea, claritatea Albrecht K. (2007); autorespectul (autoevaluarea exactă), autoconștientizarea emoțiilor, asertivitatea (capacitatea de a-și exprima emoțiile), relațiile interpersonale (capacitatea de a forma și a menține relații intime); toleranța la stres (capacitatea de a-și gestiona emoțiile), controlul impulsurilor (autocontrolul), testarea realității (capacitatea de a-și valida gândurile și sentimentele), flexibilitatea (capacitatea de

schimbare), rezolvarea de probleme (capacitatea de a rezolva în mod eficient și constructiv probleme de natură personală și socială) Bar-On, R. (1997) [5;1; 3].

Prin urmare, studiul experimental-formativ a fost realizat cu participarea a 24 de adolescenți cu vârsta cuprinsă între 14-16 ani. Subiecții au fost împărțiți în două grupuri: grupul de control (GC) și grupul experimental (GE), a câte 12 elevi în fiecare lot. Astfel, pentru realizarea experimentului formativ au fost selectate două grupe omogene cu cel mai scăzut nivel de inteligență socială. Programul de remediere psihologică a fost realizat în 4 luni – 24 ședințe psihologice (48 de ore în total), iar durata unei ședințe de remediere psihologică a constituit în medie 90 de minute.

În scopul evaluării inițiale și repetate a nivelului de inteligență socială și conexiunea factorilor de personalitate au fost aplicate următoarele metode psihometrice: Testul de inteligență social a lui Guilford J. și Sullivan M.; Inventarul de personalitate Freiburg Platon C, Focșa-Semionov (1993); Testul de personalitate 16PF Carelin A. (2008); Chestionarul de Personalitate cu 5 Factori Albu M. Porumb M. (2009) [20; 11; 19; 9].

La prelucrarea statistică a datelor experimentale au fost utilizate metode neparametrice, cum sunt: testul Wilcoxon al rangurilor pereche în determinarea diferențelor la același grup experimental – test-retest și testul U Mann-Whitney pentru analiza statistică a diferențelor între grupele GE, GC – test/retest.

Pentru compararea rezultatelor cu privire la eficacitatea remedierii psihologice în dezvoltarea inteligenței sociale a subiecților din GE, vom urmări scorurile medii obținute de cele două grupuri.

Analizând datele obținute în cadrul experimentului de formare, observăm că după realizarea intervenției psihosociale la GE, a crescut semnificativ statistic indicatorii la toate subtestele ce reflectă nivelul de dezvoltare a unei sau câtorva capacități ale factorului de cunoaștere a comportamentului pentru testul de inteligență socială. De asemenea, constatăm diferențe semnificativ statistic și între nivelul total al

inteligenței sociale a GE la test-retest. Prezentarea mediane a GE test-retest pentru sub-testele instrumentului de evaluare a inteligență socială sunt ilustrate în tabelul 1.

TABELUL 1. Semnificația diferențelor – GE test – GE retest				
Variabile	Mediana		Wilcoxon	p
	Test (Md₁)	Retest (Md₂)		
1 subtest: „Povestiri de încheiat”	3,00	9,00	0,00	0,002
2 subtest: „Grupuri de expresii”	5,50	8,00	10,50	0,025
3 subtest: „Expresii verbale”	4,00	9,00	8,00	0,015
4 subtest: Povestiri de completat”	3,00	6,00	0,00	0,002

Prin urmare, vom transpune datele statistice în interpretarea psihologică a competențelor de inteligență socială obținute de adolescenți în urma remedierii psihologice realizate. Vom prezenta factorii de cunoaștere a comportamentului în succesiunea subtestelor metodei de evaluare psihologică a inteligenței sociale. În baza rezultatelor obținute statistic, constatăm că, datorită intervenției psihosociale ce a avut ca scop dezvoltarea inteligenței sociale, scorurile adolescenților din grupul experimental au **crescut semnificativ la următoarele subteste:**

a) Subtestul 1 – „Povestiri de încheiat” (Md₁ = 3,00; Md₂ = 9,00; p=0,002). Aceste rezultate ne vorbesc despre faptul că adolescenții, după intervenția psihologică, au o capacitate mai mare de a prevedea consecințele comportamentului. Ei sunt capabili să intuiască faptele viitoare ale oamenilor în baza analizării situațiilor reale de comunicare (de familie, de afaceri, de prietenie), să prezică evenimentele, bazându-se pe înțelegerea simțurilor, gândurilor, intențiilor subiecților comunicării. Prognozele lor s-ar putea dovedi

greșite, dacă ei ar avea de a face cu persoane cu un comportament imprevizibil, atipic. Adolescenții pot să-și organizeze mai eficient strategia propriului comportament pentru atingerea scopului propus. Scorurile mai mari, obținute la acest subtest, ne permit să presupunem că subiecții sunt mai abili de a se orienta în reacțiile nonverbale ale participanților la interacțiune și cunoașterea modelelor și regulilor de rol ce reglementează comportamentul oamenilor. Rezultatul semnificativ mai bun la acest subtest se corelează pozitiv cu următoarele particularități psihologice:

- capacitatea de a descrie în întregime și cu o mai mare precizie personalitatea unui individ necunoscut;
- abilitatea de a decodifica mesajele nonverbale;
- diferențierea autoconceptului, saturația imaginii de sine cu înțelegerea caracteristicilor intelectuale, volitive, precum și descrierea particularităților organizării spirituale a persoanei.

b) Subtestul 2 – „Grupurile de expresii” (Md₁ 3,50; M₂ 8,00; p=0,025). Observăm că adolescenții au obținut note semnificativ mai mari ceea ce ne permite să presupunem că aceștia sunt capabili să aprecieze just stările, sentimentele, intențiile oamenilor după manifestările lor nonverbale, după mimică, poze, gesturi. Ei atribuie, mai curând, o mare importanță comunicării nonverbale, acordă mai multă atenție reacțiilor nonverbale ale subiecților comunicării. Sensibilitatea la expresiile nonverbale intensifică substanțial capacitatea de a-i înțelege pe alții.

Rezultatele mai bune la acest subtest corelează pozitiv cu:

- precizia, plenitudinea, nonstereotipul și plasticitatea la descrierea personalității unui individ necunoscut după fotografie;
- sensibilitatea la stările emoționale ale altora în situații de comunicare de afaceri;
- diversitatea repertoriului expresiv în comunicare;
- deschiderea și manifestarea de prietenie în comunicare;
- stabilitatea emoțională;

- sensibilitatea la răspuns în comunicare, receptivitatea la critică, conștiințiozitatea;
- autoaprecierea pronunțată și gradul înalt de acceptare de sine;
- saturația imaginii de sine cu descrierea caracteristicilor volitive ale personalității, spiritul activ, scenicitatea;
- profunda reflecție;
- exactitatea înțelegerii în ce mod propria stare emoțională este percepută de partenerii de comunicare, fapt care reprezintă un indicator al congruenței comportamentului comunicativ, premisă a autoprezentării reușite;
- empatia, sensibilitatea nonverbală.

c) Subtestul 3 – „Expresiile verbale” (Md₁ 4,00; Md₂ 9,00; p=0,015). Adolescenții au primit note considerabil mai **mari** la acest subtest, ceea ce certifică faptul că ei posedă o sensibilitate mai înaltă față de caracterul și nuanțele relațiilor interumane, fapt ce îi ajută să înțeleagă rapid și just ceea ce oamenii își spun unul altuia (expresia verbală) în contextul unei anumite situații, relații reciproce concrete. Sunt mai capabili să găsească tonul respectiv de comunicare cu diferiți interlocutori în diferite situații, având un repertoriu mai amplu de comportament de rol (adică ei manifestă mai multă plasticitate de rol).

Succesul executării subtestului corelează de asemenea pozitiv cu exactitatea descrierii personalității unui individ necunoscut după fotografie, cu saturația imaginii de sine prin descrierea valorilor spirituale și scala de empatie.

d) Subtestul 4 – „Povestiri de completat” (Md₁ 3,00; Md₂ 6,00; p=0,002). În continuare constatăm că adolescenții au primit și la această probă scoruri mai **mari**. Deci, presupunem că ei sunt capabili să perceapă structura situațiilor interpersonale în dinamică. Ei pot analiza situațiile complicate din cadrul relațiilor interumane, înțeleg logica evoluției lor, simt schimbarea sensului situației când în comunicare intervin diferiți subiecți. De asemenea, ei, prin raționamente logice, pot adăuga verigile lipsă necunoscute din lanțul acestor interacțiuni, să

prezică cum se va comporta persoana în continuare, să identifice motivele unui anume comportament. Realizarea cu succes a subtestului presupune capacitatea de a reflecta în mod adecvat scopurile, intențiile, necesitățile subiecților comunicării, de a prezice consecințele comportamentului lor. În plus, este nevoie de abilitate de orientare în reacțiile nonverbale ale persoanei, precum și în normele și regulile ce reglementează comportamentul în societate.

Reușita executării subtestului corelează pozitiv cu exactitatea, plenitudinea, diferențierea și flexibilitatea descrierii unei persoane necunoscute după fotografia acesteia, cu diferențierea autoconceptului, profunzimea reflecției, acceptarea de sine, sentimentul propriei demnități, interesul față de problemele sociale, activitatea socială, reușita la examene.

În continuare vom prezenta rezultatele obținute de către grupul GC test-retest. Dacă la GE observăm creșterea nivelului de inteligență socială semnificativ statistic test-retest la toate subtestele, atunci la grupul de control, constatăm diferențe semnificative doar la subtestul 1 și la nota compozită (nivelul total al inteligenței sociale). Menționăm, însă, că la GC diferențe constatate sunt mai mici ca valoare brută decât la GE după experimentul de formare. În tabelul 2 sunt prezentate medianele a GC test-retest pentru subtestele instrumentului de evaluare a inteligență socială.

Variabile	Mediana		Wilcoxon	P
	Test (Md ₁)	Retest (Md ₂)		
1 subtest: „Povestiri de încheiat”	4,00	7,00	2,00	0,009
2 subtest: „Grupuri de expresii”	4,50	5,50	21,00	0,503
3 subtest: „Expresii verbale”	7,00	6,00	29,50	0,837
4 subtest: Povestiri de completat”	3,00	3,00	20,00	0,433

Dacă e să analizăm din punct de vedere psihologic datele obținute prin interpretarea statistică a rezultatelor obținute de GC test-retest, atunci vom constata că inteligența socială la acest grup de adolescenți s-a dezvoltat în timp, datorită experienței trăite, dar schimbarea datelor nu sunt concludente. În acest context, să analizăm rezultatele obținute la următoarele subteste:

a) Subtestul 1 – „Povestiri de încheiat” ($Md_1 = 4,00$; $Md_2 = 7,00$; $p=0,009$). Conform datelor obținute de adolescenții din grupul de control la test-retest, putem concluziona că la acest parametru al inteligenței sociale, subiecții au obținut scoruri mai mari datorită experienței de viață acumulate în intervalul de timp dintre test –retest. Acest lucru este logic să se prezinte anume așa, dat fiind faptului că acest component al cunoașterii comportamentului uman se dezvoltă zilnic prin procesul de socializare și răspunde de cunoașterea relației dintre faptele oamenilor și consecințele acestora, orientarea în normele și regulile generale de conduită. Astfel, scorul obținut conform grilei de interpretare a testului ne spune că abilitățile de inteligență socială la acest subtest sunt de nivel mediu de dezvoltare și corespund normei. Menționăm că valoarea scorului obținut de adolescenți la acest subtest este mai mare, însă oricum mai mică ca valoare brută a scorului obținut de subiecții din GE ce au participat la trainingul de dezvoltare a inteligenței sociale.

b) Subtestul 2 – „Grupurile de expresii” ($Md_1 4,50$; $M_2 5,50$; $p=0,503$). Subiecții GC la retest au obținut scoruri nesemnificative statistic la acest subtest. Conform baremului testului, capacitățile lor de cunoaștere a comportamentului este de nivelul 2 din 5.

c) Subtestul 3 – „Expresiile verbale” ($M_{d1} 7,00$; $M_{d2} 6,00$; $p=0,837$). Conform rezultatelor obținute, observăm că la acest subtest mediana chiar e mai joasă cu un punct după retest. Diferența nu este semnificativă și prin urmare putem concluziona că nu s-a produs nici o schimbare.

d) Subtestul 4 – „Povestiri de completat” ($Md_1 3,00$; $Md_2 3,00$; $p=0,433$). Observăm că, și la acest subtest, după retest, grupul de

control a rămas la același nivel de dezvoltare a cunoașterii competențelor comportamentale.

Prin urmare, vom analiza rezultatele obținute în baza interpretării statistice, comparând GE test/retest – GC test/retest. Ca metodă statistică, pentru a analiza rezultatele obținute de ambele grupe experimentale, am aplicat Testul statistic U – Mann-Whitney pentru a determina dacă există diferențe statistic semnificative la GE și GC, test-retest. Nivelul general de dezvoltare a inteligenței sociale (a factorului integral al cunoașterii comportamentului) este determinat în baza notei compozite. Urmărind rezultatele obținute la nota compozită (**GE retest – Md₁ 30,00; GC 21,50; p=<0,001**), constatăm că există o diferență semnificativ statistic între nivelul de dezvoltare a inteligenței sociale. Astfel, gradul de dezvoltare a nivelului de inteligență socială la GE este semnificativ mai mare decât la GC după realizarea intervenției psihosociale ce a avut ca scop dezvoltarea inteligenței sociale în adolescența timpurie. În diagrama 1 este reprezentat grafic diferența la nivel de dezvoltare a inteligenței sociale la cele patru subteste a instrumentului ce testează competențele de cunoaștere a comportamentului uman și care reprezintă, în consecință, nivelul de dezvoltare a inteligenței sociale.

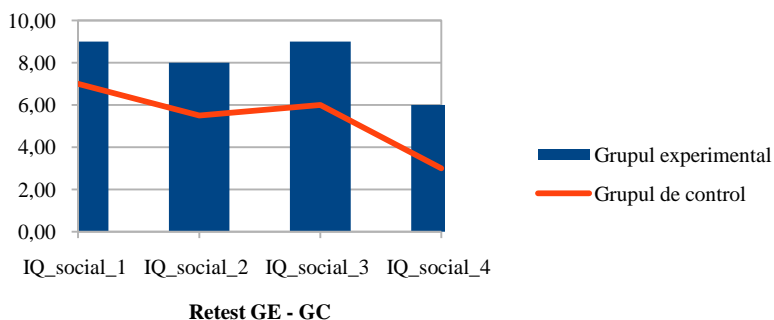

DIAGRAMA 1. Diferențele test/retest a nivelului de inteligență socială la GE – GC retest

Din punct de vedere psihologic, putem interpreta că adolescenții din GE/retest spre deosebire de GC/retest, în urma remedierii psihologice, sunt mai capabili să obțină cât mai multă informație despre comportamentul oamenilor, să înțeleagă limbajul comunicării nonverbale, să exprime raționamente rapide și exacte despre oameni, să prognozeze cu succes reacțiile acestora în situațiile date, să dea dovadă de perspicacitate în relațiile cu alții, fapt ce contribuie la adaptarea lor socială reușită.

În **concluzie**, rezultatele obținute de grupul experimental, comparativ cu cele ale grupului de control, ne permit să constatăm că remedierea psihologică a avut un efect semnificativ pozitiv asupra dezvoltării nivelului de inteligență socială, în adolescența timpurie. Inteligența socială reprezintă un sistem de abilități sociale care determină caracterul adecvat al înțelegerii comportamentului oamenilor. În opinia autorilor metodicii, aptitudinile care se răsfrâng asupra nivelului notei compozite, „acoperă, probabil, noțiunile tradiționale de sensibilitate socială, empatie, perceperea altuia, precum și ceea ce poate fi calificată drept intuiție socială”. Îndeplinind funcția reglatoare în comunicarea interpersonală, inteligența socială asigură adaptarea socială a persoanei, „fluența în relațiile cu oamenii”.

Bibliografie

1. Albrecht, K., Inteligența socială: o nouă știință a succesului, Ed. Curtea Veche, 2007, pp. 55-51.
2. Barners, M.L. și Sternberg, R. J., Social intelligence and decoding of nonverbal clues, în *Intelligence*, nr.13, 1989, pp. 263-287.
3. Bar-On, R., *The Development of an Operational Concept of Psychological Well-being* Dizertatie de doctorat nepublicata, Rhodes University, Africa de Sud, 1985 *The Development of a Concept of Psychological Well-being*, Dizertatie de masterat nepublicata, Rhodes University, Africa de Sud, 1988 "The era of the EQ: Defining and assessing emotional intelligence", prezentare de postere cu ocazia intalnirii numarul 104 a Asociatiei Americane de Psihologie, Toronto (Canada), Multy-Health Systems *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): A Test of Emotional Intelligence*, Toronto (Canada), Multi-Health Systems, 1997 (a) *BarOn Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical Manual*, Toronto (Canada), Multi-Health Systems, 1997 (b).
4. Ford, M.E. și Tisak, M.S., A further search for social intelligence, în *Journal of Educational Psychology*, nr.75,1983, pp. 196-206.
5. Goleman, D., Inteligența socială, Ed. Curtea Veche , 2007.

6. Hunt, T., The measurement of social intelligence”, în *Journal of Applied Psychology*, nr.12, 1928, pp. 317-334.
7. Keating, D.K., A search for social intelligence, în *Journal of Educational Psychology*, nr. 70, 1978, pp. 218-233.
8. Marlowe, H.A., Social intelligence, Evidence for multidimensionality and construct independence, în *Journal of Educational Psychology*, nr. 78, 1986, pp. 52-58.
9. Mircea, M., Mihaela, P., Paul, C., Monica, A., CAS++ - Cognitrom Assessment System, Vol. 3, CAS++: Personalitate și interese, 2009, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2009, pp.145 -212.
10. Moss, R.A. și Hunt, T., Are zo socially intelligent, în *Scientific American*, nr. 137, 1927, 108-110.
11. Platon, C, Foçsa-Semionov, Teste de personalitate, Chișinău, 1993, pp. 6-15.
12. Strang, R., Measures of social intelligence, în *American Journal of Sociology*, nr. 36, 1930, pp. 263-269.
13. Vernon, P.E., Some characteristics of the good judge of personality, în *Journal of Social Psychology*, nr.4, 1933, pp. 42-57.
14. Wechsler, D., Nonintellective factors in general intelligence”, în *Psychological Bulletin*, nr. 37, 1940, pp.444-445 • *Teh Measurment and Appraisal of Adult Intelligence* (ed.IV), Baltimore, *Williams & Wilkins, 1958 Wechsler Adult Intelligence Scale-Revised*, New York, Psychological Corporation, 1981.
15. Wedeck, J., The relationship between personality and psychological ability, în *British Journal of Psychology*, nr.36, 1947, pp,133-151.
16. Бобнева, М.И., Социальные нормы и регуляция поведения, Просвещение, М., 1978.
17. Емельянов, Ю.Н., Активное социально-психологическое обучение / Ю.Н. Емельянов, ЛГУ, Л., 1985, с. 7-27.
18. Калиновская, М.А., Особенности социального интеллекта и выбора стратегий поведения подростков [Текст] / М.А. Калиновская // Молодой ученый, 2011. – № 3, Т.2., с. 88-91.
19. Карелин, А.А., Большая энциклопедия психологических тестов, Эксмо, М., 2008, pp. 53-64.
20. Михайлова (Алешина), Е.С., Тест Дж. Гилфорда и М. Салливена, Диагностика социального интеллекта: методическое руководство, 2-е изд., СПб., ГП «ИМАТОН», 2002.